

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมในจังหวัดเชียงใหม่ในพื้นที่ 5 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอสันทราย อำเภอคอยสะเกิด อำเภอแม่ออน อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี และกิ่งอำเภอแม่ออน กลุ่มตัวอย่าง 93 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อทำการสัมภาษณ์เกษตรกร และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentile) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และจุดคุ้มทุน(Break even point) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษา ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้เพาะเห็ดหอมส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.7 เป็นชาย (63 ราย) ร้อยละ 57.0 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (53 ราย) มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 89.2 (83 ราย) โดยเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 49.5 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (46 ราย) มากที่สุด และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 4 คนต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 57.0 (53 ราย) ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน ในส่วนของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน และส่วนใหญ่ร้อยละ 62.4 (58 ราย) มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน เกษตรกรมีการจ้างแรงงานเฉลี่ยฟาร์มละ 3 คน โดยร้อยละ 65.1 (41 ราย) มีการจ้างแรงงาน 1 – 3 คน ร้อยละ 52.7 (49 ราย) มีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกร อยู่เดิมแล้ว และส่วนใหญ่ร้อยละ 65.6 (61 ราย) มีวัตถุประสงค์การผลิตเห็ดหอมเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้แก่ครัวเรือน และร้อยละ 50.5 (47 ราย) ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ มากที่สุด

2. ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการผลิตเห็ดหอม

2.1 ข้อมูลด้านการผลิตและเทคโนโลยีการเพาะเห็ดหอม

สภาพการถือครองที่ดิน เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมส่วนใหญ่ร้อยละ 68.8 (64 ราย) มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 20.5 (19 ราย)เช่าที่ดินผู้อื่น ใช้พื้นที่ในการเพาะเห็ดหอมเฉลี่ยประมาณ 1 ไร่ 1 งาน โดยมีพื้นที่สูงสุด 5 ไร่ และต่ำสุด 50 ตารางวา เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 (62 ราย) ใช้พื้นที่ในการเพาะเห็ดหอม 1 งาน – 1 ไร่ ร้อยละ 67.7 (63 ราย) มีประสบการณ์ใน

การเพาะเห็ดหอม 1–3 ปี เกษตรกรร้อยละ 76.4 (71 ราย) ตัดสินใจเพาะเห็ดหอมเนื่องจากมีความสนใจ รองลงมาเนื่องจากมีความชำนาญและได้รับการส่งเสริม ร้อยละ 10.7 (10 ราย) เท่า ๆ กัน ลักษณะการเพาะเห็ดหอมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.1 (54 ราย) ทำการเพาะเห็ดหอมแบบผลิตก้อนเชื้อขายและเปิดดอกเห็ดหอมขายด้วย และร้อยละ 41.9 (39 ราย) ทำการเพาะเห็ดหอมแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกเองอย่างเดียว

การผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมของเกษตรกรแบบผลิตก้อนเชื้อขายและเปิดดอกเห็ดหอมขายด้วย พบว่า เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมส่วนใหญ่มีวิธีการบรรจุก้อนเชื้อเห็ดหอมโดยใช้แรงงานคน ร้อยละ 81.5 (44 ราย) รองลงมาใช้เครื่องจักรในการบรรจุ ร้อยละ 14.8 (8 ราย) และใช้แรงงานคน และเครื่องจักร ร้อยละ 3.7 (2 ราย) ด้านวิธีการอบฆ่าเชื้อก้อนเห็ดหอม พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้หม้อนึ่งแบบลูกทุ่ง ร้อยละ 100.0 (93 ราย) แหล่งหัวเชื้อเห็ดหอมของเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.5 (44 ราย) ซื้อหัวเชื้อมาจากแหล่งผลิต ส่วนที่เหลือจะผลิตหัวเชื้อเอง

อายุการให้ผลผลิตของก้อนเชื้อเห็ดหอม ส่วนใหญ่ที่เกษตรกรผลิต ร้อยละ 67.8 (63 ราย) มีอายุการให้ผลผลิตอยู่ระหว่าง 5–6 เดือน และส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 (62 ราย) มีความสามารถในการให้ผลผลิตของก้อนเชื้อเห็ดหอมได้ 5–6 รุ่น โดยเกษตรกรร้อยละ 95.7 (89 ราย) จะมีวิธีการจัดการก้อนเชื้อเห็ดหอมที่หมดอายุแล้ว โดยการนำไปทำปุ๋ย นอกจากนั้นจะนำไปเผา ฟังคินหรือนำกลับมาใช้ใหม่

ผลการศึกษา กำลังการผลิตเห็ดหอมของเกษตรกร โดยแยกตามลักษณะการผลิต พบว่า เกษตรกรที่มีลักษณะการผลิตเห็ดหอมแบบผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกขายเองด้วย มีกำลังการผลิตเฉลี่ยประมาณ 43,000 ก้อนต่อปี โดยมีกำลังการผลิตสูงสุด 150,000 ก้อนต่อปี และต่ำสุด 5,000 ก้อนต่อปี โดยเกษตรกรกึ่งหนึ่ง ร้อยละ 50.0 (27 ราย) จะมีกำลังการผลิต 10,001–50,000 ก้อนต่อปี โดยฟาร์มขนาดเล็กจะมีกำลังการผลิตเฉลี่ย 16,893.94 ก้อนต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีกำลังการผลิตระหว่าง 10,001–50,000 ก้อนต่อปี ร้อยละ 72.7 (24 ราย) ฟาร์มขนาดใหญ่มีกำลังการผลิตเฉลี่ย 85,095.24 ก้อนต่อปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการผลิต อยู่ระหว่าง 50,001–100,000 ก้อนต่อปี ร้อยละ 57.1 (57.1) ส่วนเกษตรกรที่มีลักษณะการเพาะเห็ดหอมแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกเองอย่างเดียว มีกำลังการผลิตเฉลี่ยประมาณ 7,500 ก้อนต่อปี สามารถผลิตได้สูงสุด 25,000 ก้อนต่อปี และต่ำสุด 4,500 ก้อนต่อปี เกษตรกรจะมีกำลังการผลิตไม่เกิน 5,000 ก้อนต่อปีมากที่สุด ร้อยละ 53.9 (21 ราย) ส่วนผลผลิตเห็ดหอมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบว่า เกษตรกรที่มีลักษณะการผลิตแบบผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกขายด้วย มีผลผลิตเฉลี่ย 2,400 กิโลกรัมต่อปี โดยเกษตรกรร้อยละ 37.0 (20 ราย) มีผลผลิต 500–1,500 กิโลกรัมต่อปี เมื่อพิจารณาตามขนาดฟาร์ม พบว่า ฟาร์มขนาดเล็กมีกำลังการผลิต เฉลี่ย 5,444.44

ก่อนต่อปี ส่วนใหญ่มีกำลังการผลิต ไม่เกิน 5,000 ก้อน ร้อยละ 66.7 (18 ราย) ฟาร์มขนาดใหญ่ มีกำลังการผลิตเฉลี่ย 12,166.67 ก้อนต่อปี มีการผลิตระหว่าง 7,501 – 10,000 ก้อนต่อปี ร้อยละ 58.3 (7 ราย) ในขณะที่เกษตรกรที่ทำการผลิตแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดขายอย่างเดียวมีผลผลิตเฉลี่ย 630 กิโลกรัมต่อปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 53.9 (21 ราย) ผลิตได้ไม่เกิน 500 กิโลกรัมต่อปี เมื่อพิจารณาผลผลิตเห็ดหอมต่อก้อนเชื้อเห็ดหอม 1 ก้อน พบว่า เกษตรกรกลุ่มที่มีลักษณะการผลิตเห็ดหอมแบบผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกขายด้วย จะมีผลผลิตต่อก้อนประมาณ 63 กรัมต่อก้อน ส่วนเกษตรกรที่ซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกขายเองมีผลผลิต 85 กรัมต่อก้อน

2.2 ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนจากการเพาะเห็ดหอม

เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมกลุ่มตัวอย่างใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนในการผลิตเห็ดหอม ร้อยละ 38.5 (42 ราย) โดยการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเกษตรกรที่เช่าที่ดินเพาะเห็ดหอมจะเสียค่าเช่า 2,000 บาทต่อปีมากที่สุด แต่โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะเสียค่าเช่า 4,600 บาทต่อปี (สูงสุด 36,000 บาทต่อปี และต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี)

ผลการศึกษา ต้นทุนการผลิต รายได้จากการจำหน่าย โดยพิจารณาตามขนาดฟาร์มของเกษตรกรต้นทุนคงที่ทั้งหมดของเกษตรกร ได้แก่ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด และต้นทุนผันแปรทั้งหมดที่เกษตรกรลงทุนในการเพาะเห็ดหอม พบว่า

เกษตรกรที่เพาะเห็ดหอมแบบผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกขายด้วย พบว่า เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็กมีต้นทุนคงที่ทั้งหมด (ไม่รวมค่าแรงงานเจ้าของฟาร์ม) เฉลี่ยประมาณ 68,366.67 บาทต่อปี โดยมี ส่วนต้นทุนผันแปรทั้งหมดของเกษตรกรต่อ 1 รอบการผลิตเฉลี่ยประมาณ 82,439.09 บาทต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตเห็ดหอมเฉลี่ย 122,781.82 บาทต่อปี เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่มีต้นทุนคงที่ทั้งหมดเฉลี่ยประมาณ 180,423.81 บาทต่อปี ส่วนต้นทุนผันแปรทั้งหมดของเกษตรกรต่อ 1 รอบการผลิตเฉลี่ยประมาณ 338,534.29 บาทต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตเห็ดหอมเฉลี่ย 438,666.67 บาทต่อปี

ส่วนเกษตรกรที่ทำผลิตแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกขายอย่างเดียว พบว่า เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็กมีต้นทุนคงที่ทั้งหมด (ไม่รวมค่าแรงงานเจ้าของฟาร์ม) เฉลี่ยประมาณ 27,172.96 บาทต่อปี โดยมีต้นทุนผันแปรทั้งหมดของเกษตรกรต่อ 1 รอบการผลิตเฉลี่ยประมาณ 34,184.82 บาทต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตเห็ดหอมเฉลี่ย 48,555.56 บาท ต่อปี เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่มีต้นทุนคงที่ทั้งหมดเฉลี่ยประมาณ 30,775.00 บาทต่อปี ส่วนต้นทุนผันแปรทั้งหมดของเกษตรกรต่อ 1 รอบการผลิตเฉลี่ยประมาณ 74,166.67 บาทต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตเห็ดหอมเฉลี่ย 97,916.67 บาทต่อปี

2.3 ข้อมูลด้านการจำหน่ายผลผลิตเห็ดหอม

เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.9 (78 ราย) มีวิธีการบรรจุผลผลิตเห็ดหอมโดยบรรจุใส่ถุงพลาสติกเพื่อจัดจำหน่ายต่อไป และเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.6 (61 ราย) ใช้รถยนต์ธรรมดาในการขนส่งผลผลิตเห็ดหอม รวมถึงเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 81.7 (76 ราย)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน ผลตอบแทน และจุดคุ้มทุนในการผลิตเห็ดหอมของเกษตรกร

3.1 ต้นทุน ผลตอบแทน และจุดคุ้มทุนในการผลิตเห็ดหอมของเกษตรกรที่เพาะเห็ดหอมแบบผลิตก่อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกเห็ดหอมขายเองด้วย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีฟาร์มขนาดเล็ก (มีกำลังการผลิตไม่เกิน 40,000 ก้อนต่อปี) มีต้นทุนคงที่ (โดยประมาณ) ปีละ 46,243.59 บาท มีต้นทุนผันแปรต่อก้อน (โดยประมาณ) 4.62 บาท มีรายได้จากการขายดอกเห็ดหอม (โดยประมาณ) 7.40 บาทต่อก้อน และสามารถคำนวณหาจุดคุ้มทุนได้ว่า เกษตรกรจะต้องการผลิตเห็ดหอมก่อนเชื้อเพื่อนำมาเปิดดอกจำหน่ายเอง ปีละ 16,634 ก้อนจึงจะคุ้มทุน

ส่วนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ (มีกำลังการผลิตมากกว่า 40,000 ก้อนต่อปี) มีต้นทุนคงที่ (โดยประมาณ) ปีละ 79,378.21 บาท มีต้นทุนผันแปรต่อก้อน (โดยประมาณ) 4.02 บาท มีรายได้จากการขายดอกเห็ดหอม (โดยประมาณ) 4.98 บาทต่อก้อน และสามารถคำนวณหาจุดคุ้มทุนได้ว่า เกษตรกรจะต้องทำการผลิตเห็ดหอมก่อนเชื้อเพื่อนำมาเปิดดอกจำหน่ายเอง ปีละ 82,686 ก้อนจึงจะคุ้มทุน

3.2 ต้นทุน ผลตอบแทน และจุดคุ้มทุนในการผลิตเห็ดหอมของเกษตรกรที่เพาะเห็ดหอมแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกขายเพียงอย่างเดียว

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีฟาร์มขนาดเล็ก (มีกำลังการผลิตไม่เกิน 7,500 ก้อนต่อปี) มีต้นทุนคงที่ (โดยประมาณ) ปีละ 34,823.55 บาท มีต้นทุนผันแปรต่อก้อน (โดยประมาณ) 6.67 บาท มีรายได้จากการขายดอกเห็ดหอม (โดยประมาณ) 8.84 บาทต่อก้อน และสามารถคำนวณหาจุดคุ้มทุนได้ว่า เกษตรกรต้องซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกจำหน่าย ปีละ 16,048 ก้อนจึงจะคุ้มทุน

ส่วนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ (มีกำลังการผลิตมากกว่า 7,500 ก้อนต่อปี) มีต้นทุนคงที่ (โดยประมาณ) ปีละ 35,206.34 บาท มีต้นทุนผันแปรต่อก้อน (โดยประมาณ) 6.34 บาท มีรายได้จากการขายดอกเห็ดหอม (โดยประมาณ) 8.08 บาทต่อก้อน และ

สามารถคำนวณหาจุดคุ้มทุนได้ว่า เกษตรกรต้องซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกจำหน่าย ปีละ 20,234 ก้อนจึงจะคุ้มทุน

สรุปผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกำลังการผลิตของเกษตรกรและจุดคุ้มทุนของเกษตรกรที่ทำการเพาะเห็ดหอมแบบผลิตก้อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกเห็ดหอมขายเอง ด้วย พบว่า ในฟาร์มขนาดเล็กมีเกษตรกรร้อยละ 26.4 (12 ราย) ที่มีกำลังการผลิตเกินจุดคุ้มทุน และฟาร์มขนาดใหญ่ มีเกษตรกร ร้อยละ 42.9 (9 ราย) ที่มีกำลังการผลิตเกินจุดคุ้มทุน แต่ในส่วนของเกษตรกรที่ทำการเพาะเห็ดหอมแบบซื้อก้อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกขายเองอย่างเดียว พบว่า ในฟาร์มขนาดเล็กยังไม่มีเกษตรกรที่มีกำลังการผลิตเกินจุดคุ้มทุน และ ฟาร์มขนาดใหญ่ มีเกษตรกร ร้อยละ 8.3 (1 ราย) ที่มีกำลังการผลิตเกินจุดคุ้มทุน

4. ปัญหา และอุปสรรคในการผลิตเห็ดหอม

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเห็ดหอมของเกษตรกรส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากยังขาดเทคโนโลยีในการผลิตที่ทันสมัย ใช้วัตถุดิบในการผลิตที่มีราคาสูง สายพันธุ์หรือหัวเชื้อเห็ดหอมที่นำมาใช้ไม่ได้มาตรฐาน มีโรคและแมลงเข้าทำลายผลผลิต ผลผลิตที่ได้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด มีการขายต่ำกว่าราคาผลผลิตกันเองในช่วงที่ผลผลิตล้นตลาด ขาดการรวมกลุ่มระหว่างผู้เพาะเห็ดหอมด้วยกัน เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ไม่ให้ความสนใจหรือช่วยเหลือเท่าที่ควร และตัวเกษตรกรยังขาดความรู้ ความชำนาญในการเพาะเห็ดหอม รวมถึงด้านการจัดการฟาร์ม เช่น การจัดทำระบบบัญชีฟาร์มด้วย

การอภิปรายผล

1. ศักยภาพในการผลิตเห็ดหอม

1.1 ด้านการผลิตและเทคโนโลยีการเพาะเห็ดหอม

เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.6 ทำการผลิตเห็ดหอมเป็นอาชีพเสริมและใช้ที่ดินของตนเองในการผลิต ซึ่งมีเหตุผลในการเพาะมาจากความสนใจส่วนตัว แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องการมีรายได้เสริมนอกเหนือจากงานหลักหรืออาจเป็นช่วงที่ว่างจากงานหลัก โดยเกษตรกรนั้นไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเรื่องการเพาะเห็ดหอมมาก่อน แต่ได้สังเกตเห็นว่าการเพาะเห็ดหอมสามารถที่จะทำได้ โดยใช้พื้นที่ในการผลิตไม่มากนักและยังสามารถทำในบริเวณบ้านของตนเองได้ อีกทั้งผลผลิตก็ยังเป็นที่ต้องการของตลาดอยู่อีกมากและมีราคาสูงกว่าเห็ดชนิดอื่นๆ ประกอบกับสภาพแวดล้อมในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถที่จะเพาะเห็ด

หอมได้ดี และถ้าเกษตรกรรายใดยังไม่มีความรู้หรือความชำนาญมากพอ ก็สามารถที่จะเลือกทำการผลิตแบบซ็อก่อนเชื้อมาเปิดดอกอย่างเดียวได้ ซึ่งจะสะดวกและลดขั้นตอนในการผลิตได้เป็นอย่างมาก ส่วนในเกษตรกรรายที่มีความรู้ ความชำนาญมากพอ ก็จะทำการเพาะเห็ดหอมแบบผลิตก่อนเชื้อเอง เพื่อเป็นการลดต้นทุนผันแปรต่อก้อนลงไป

1.2 ด้านต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนและจุดคุ้มทุนในการเพาะเห็ดหอม

1.2.1 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนในการเพาะเห็ดหอม

เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินทุนโดยการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 38.5 (42 ราย) และใช้เงินทุนส่วนตัว ร้อยละ 36.7 (40 ราย) มาลงทุนในการผลิตเห็ดหอม

ในการคิดต้นทุนรวม (ต้นทุนคงที่ทั้งหมดต่อปี + ต้นทุนผันแปรทั้งหมดต่อปี) โดยประมาณ ของการเพาะเห็ดหอมในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งตามลักษณะการผลิตของเกษตรกรซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. แบบผลิตก่อนเชื้อเห็ดหอมขายและเปิดดอกเห็ดหอมขายด้วย
2. แบบซ็อก่อนเชื้อมาเปิดดอกเห็ดหอมขายอย่างเดียว

โดยสามารถคิดต้นทุนรวมเฉลี่ยของฟาร์มขนาดเล็ก และฟาร์มขนาดใหญ่ (แบบที่

1) ประมาณ 68,500 บาท และ 180,500 บาท ตามลำดับ ในส่วนแบบที่ 2 ฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดใหญ่ มีต้นทุนประมาณ 27,000 บาท และ 30,775 บาท ตามลำดับ ซึ่งต้นทุนรวมของแต่ละฟาร์มจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับกำลังการผลิตเห็ดหอมของฟาร์มนั้นๆ อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดีพบว่าเกษตรกรที่มีกำลังการผลิตสูง อาจจะไม่ได้รับรายได้สูงตามไปด้วยเสมอไป เมื่อเทียบกับเกษตรกรที่มีกำลังการผลิตขนาดเล็กกว่า เนื่องจากผลผลิตและราคาขายในแต่ละฟาร์มก็จะแตกต่างกัน แต่จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปปริมาณผลผลิตได้จากจำนวนผลผลิตเฉลี่ยต่อก้อน โดยในแบบแรกจะมีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 63 กรัมต่อก้อน และแบบที่สองมีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 85 กรัมต่อก้อน จากปริมาณของผลผลิตเฉลี่ยต่อก้อนนี้ แสดงให้เห็นว่าหากมีการผลิตเห็ดหอมในจำนวนก้อนที่เท่ากันแล้วนั้น เกษตรกรกลุ่มที่มีการผลิตแบบที่สองก็จะมีปริมาณผลผลิตที่มากกว่า ซึ่งปริมาณผลผลิตก็จะมีผลสอดคล้องต่อการมีรายได้ของเกษตรกรด้วย โดยรายได้จากการขายเห็ดหอมเฉลี่ยต่อก้อนของแบบแรกเท่ากับ 6.19 บาท และแบบที่สองเท่ากับ 8.46 บาท

1.2.2 จุดคุ้มทุนในการเพาะเห็ดหอม

จากการคำนวณหาจุดคุ้มทุนของการผลิตเห็ดหอม โดยการแบ่งกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะการผลิตทั้งสองแบบออกเป็น ฟาร์มขนาดเล็ก และฟาร์มขนาดใหญ่ ผลปรากฏว่า

การผลิตในแบบที่สอง คือ แบบซ็อก่อนเชื้อเห็ดหอมมาเปิดดอกอย่างเดียว ฟาร์มขนาดเล็ก ไม่มีฟาร์มใดที่มีกำลังการผลิตถึงจุดคุ้มทุนเลย แต่ฟาร์มขนาดใหญ่มีเพียง 1 ฟาร์มที่มีกำลังการผลิตถึงจุดคุ้มทุน ส่วนฟาร์มของกลุ่มเกษตรกรในแบบแรก คือ แบบที่มีการผลิตก้อนเชื้อและเปิดดอกขายด้วย พบว่า ฟาร์มที่ขนาดเล็กสามารถมีกำลังการผลิตได้ถึงจุดคุ้มทุนอยู่ 12 ราย และฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีกำลังการผลิตถึงจุดคุ้มทุนจำนวน 9 ราย

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่เกษตรกรได้รับผลตอบแทนน้อย จากการวิจัยครั้งนี้คือ ปริมาณผลผลิตเห็ดหอมต่อก้อนมีจำนวนค่อนข้างน้อย จึงเป็นผลให้มีรายได้ต่ำตามไปด้วยและส่งผลกระทบต่อให้มีจุดคุ้มทุนสูง สาเหตุที่ทำให้ผลผลิตต่ำเป็นเพราะในช่วงปีที่ผ่านมาเกษตรกรกำลังประสบกับปัญหาผลผลิตเสียหายมากกว่าปกติ ไม่สามารถนำมาขายได้หรือถ้าขายได้ก็จะเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาปกติมาก ซึ่งเหตุนี้เองจึงทำให้เมื่อเกษตรกรทำการผลิตแล้วจึงไม่คุ้มทุนเป็นส่วนใหญ่

2. ปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเห็ดหอม

ปัญหา อุปสรรคในการเพาะเห็ดหอมที่สำคัญของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ

2.1 เทคโนโลยีการผลิต

เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีปริมาณมากขึ้น ทั้งนี้เกษตรกรยังทำการผลิตเห็ดหอมด้วยวิธีการแบบเดิมที่เคยทำกันมาเพราะยังไม่มีส่งเสริมเป็นแนวทางให้เกษตรกรได้ปฏิบัติเท่าที่ควร

2.2 วัตถุดิบในการผลิต

เนื่องจากวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ดหอมคือ ขี้เลื่อยไม้ยางพารา ซึ่งต้องขนส่งขึ้นมาจากทางภาคใต้ ดังนั้นผู้ขายจึงมีการบวกค่าขนส่งเข้าไปด้วย ทำให้มีราคาที่แพงขึ้นประกอบกับในปัจจุบันมีเกษตรกรที่ทำการเพาะเห็ดต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ทำให้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราเป็นที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นด้วยและในบางครั้งขี้เลื่อยไม้ยางพาราที่ได้มาก็มีการปลอมปนของขี้เลื่อยไม้ชนิดอื่นๆ มาด้วย

2.3 สายพันธุ์และหัวเชื้อเห็ดหอม

การเลือกใช้หัวเชื้อเห็ดหอมของเกษตรกรส่วนใหญ่ จะเป็นการเลือกซื้อหัวเชื้อมาจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ แต่ในบางครั้งก็จะประสบปัญหาคือ เมื่อทำการเปิดดอกก้อนเชื้อเห็ดหอมโดยไว้ในโรงเรือนเดียวกัน มีสภาพแวดล้อมต่างๆ เหมือนกัน แต่เห็ดหอมมีการออกดอกที่แตกต่างกันอย่างมากในเห็ดหอมที่ผลิตรุ่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วน่าจะเป็นสาเหตุมาจากเรื่องของสายพันธุ์หรือหัวเชื้อของเห็ดหอมมีความผิดปกติ

2.4 โรคและแมลง

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สาเหตุหลักของโรคที่เกิดขึ้นกับเห็ดหอมซึ่งทำให้ก้อนเชื้อเห็ดเกิดความเสียหายมากที่สุด คือ เกิดจากมีการปนเปื้อนของราเขียว ทำให้ก้อนเชื้อเห็ดหอมเสียหาย และสามารถแพร่กระจายได้ง่ายและรวดเร็ว ส่วนแมลงที่เข้าทำลายก้อนเชื้อเห็ดหอมนั้น ส่วนใหญ่จะเกิดจากตัวปลวกที่เข้าไปเจาะกินอยู่ภายในก้อน สาเหตุต่างๆ เหล่านี้เกษตรกรส่วนใหญ่จะยังไม่ทราบวิธีการในการแก้ไขที่ถูกต้องวิธี

2.5 ผลผลิต

ในจำนวนผลผลิตทั้งหมดของเกษตรกร ส่วนใหญ่มักจะเป็นผลผลิตที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด คือ หมวกดอกมีสีดำนวล้า มีความชื้นสูง เยื่อบริเวณใต้หมวกดอกหลุด และดอกมีขนาดเล็กไม่ได้ตามขนาดที่ตลาดต้องการ ซึ่งเป็นสาเหตุให้มีราคาต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรได้รับรายได้ต่ำกว่าที่ประมาณการ

2.6 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอม

เรื่องของการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมนั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีการแย่งผลประโยชน์กันเอง ไม่มีความไว้วางใจกัน จะมีเพียงการรวมกลุ่มกันเองในกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่การผลิตใกล้เคียงกันเท่านั้น ยังไม่สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มในระดับจังหวัดได้

2.7 ความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชน

เนื่องจากเห็ดหอม ไม่ได้จัดเป็นพืชเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐจึงไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก หากเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการเพาะเห็ดส่วนใหญ่ต้องปรึกษากันเองหรือไปขอคำแนะนำจากนักวิชาการที่มีความรู้ ความชำนาญ

2.8 ตัวเกษตรกร

โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมนั้น ไม่ได้เป็นเกษตรกรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตเห็ดและวิถีตลาดเห็ดมาก่อน รวมทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการผลิตและการตลาดของเห็ดหอมด้วย แต่ที่ตัดสินใจทำการผลิตเนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่น่าจะทำได้ และเกษตรกรยังไม่รู้เรื่องการจัดการฟาร์ม การจัดทำระบบบัญชีฟาร์ม (รายรับ – รายจ่าย) ของฟาร์มและครัวเรือนของตนเอง เป็นเหตุทำให้เกษตรกรไม่สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีในการเพาะเห็ดหอมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการผลิต รวมทั้งยัง ไม่มีการจัดการในการวางแผนการผลิต ให้ตรงกับความต้องการของตลาด ดังนั้นจึงควรให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่มีความรู้ในด้านเหล่านี้ มาช่วยให้คำแนะนำกับเกษตรกร เพื่อให้ศักยภาพ ในการผลิตดีขึ้น
2. ควรมีการปรับปรุงคุณภาพของสายพันธุ์และหัวเชื้อเห็ดหอม ในปัจจุบันเกษตรกรผู้ เพาะเห็ดหอมมีการเลือกใช้หัวเชื้อ โดยการซื้อมาจากแหล่งผลิตที่ไว้ใจได้ ซึ่งแหล่งที่ผลิตหัวเชื้อนั้น ก็มีได้มีมาตรฐานใดมาเป็นตัวชี้วัดว่าจะมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ผลิต และตลาด ดังนั้นจึงควรจัดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านนี้มา ช่วยในการปรับปรุงสายพันธุ์และตรวจสอบคุณภาพของหัวเชื้อให้มีมาตรฐานที่เชื่อถือได้และ เหมาะสมกับสภาพการผลิตในแต่ละพื้นที่ เพื่อเกษตรกรจะได้มีผลผลิตที่มีคุณภาพและมีรายได้เพิ่ม มากขึ้น
3. ในด้านของระบบบัญชีฟาร์ม (รายรับ-รายจ่าย) ในการเพาะเห็ดหอมของเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่มีการทำบันทึกในส่วนนี้เลย ดังนั้นเกษตรกรจึงประเมินได้ยากว่ามีกำไรหรือขาดทุน ไปเท่าไร หรือมีต้นทุน และรายได้ที่แน่นอนเท่าไร ดังนั้น จึงควรที่จะต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าไปฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องระบบบัญชีของฟาร์ม เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบ แล้วนำไปวางแผนในการผลิตครั้งต่อไป
4. จากปัญหาเรื่องโรคและแมลงที่เกิดขึ้นในการเพาะเห็ดหอมทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหาย และตัวเกษตรกรเอง ส่วนใหญ่เกษตรกรแก้ปัญหาตนเอง โดยสอบถามจากผู้ที่เพาะเห็ดหอม กันเอง ดังนั้น จึงควรที่จะมีการแจ้งให้เกษตรกรทราบว่า หากมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเพาะเห็ดหอม เกษตรกรสามารถที่จะไปปรึกษา คำนะนา ได้จากหน่วยงานที่ใดบ้าง
5. การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเกษตรกรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ไม่ปฏิบัติตาม กฎระเบียบ ของกลุ่ม จึง ทำให้ไม่ไว้ใจต่อกัน และขาดการประสานงานต่อวัน ดังนั้น จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการประชาสัมพันธ์และชี้แจง รวมทั้งขอความร่วมมือแก่เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการ รวมกลุ่มกัน ว่าเกษตรกรจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการรวมกลุ่ม เช่น การซื้อปัจจัยการผลิต การต่อรองราคาผลผลิต รวมทั้งช่วยการพัฒนาศักยภาพในการผลิตให้เพิ่มมากขึ้น

6. ในด้านการจำหน่ายผลผลิต หากเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามเกรดที่ตลาดต้องการ ผลผลิตส่วนนี้จะไม่มีปัญหาในด้านการจัดจำหน่ายเลย แต่ผลผลิตในส่วนที่ตกเกรดไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จะหาตลาดรับซื้อได้ค่อนข้างยาก และจะได้ราคาค่อนข้างต่ำ ดังนั้นจึงควรให้มีการประกันราคาของผลผลิต และหาแหล่งรับซื้อผลผลิตที่ไม่ได้ตามเกรดที่ตลาดต้องการ โดยอาจจะเป็นการนำไปแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์อื่น เช่น ลูกชิ้นเห็ดหอม ข้าวเกรียบเห็ดหอม น้ำพริกเผา เห็ดหอม เป็นต้น

7. เนื่องจากเห็ดหอมไม่ได้จัดเป็นพืชเศรษฐกิจ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงควรที่จะให้มีหน่วยงานของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วมหรือคอยให้การส่งเสริม แนะนำ แก่เกษตรกรให้มากขึ้น เพราะจังหวัดเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตเห็ดหอมแหล่งใหญ่ของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกเรื่องระบบบัญชีฟาร์ม (รายรับ - รายจ่าย) ดังนั้นจึงควรให้เกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลในส่วนนี้อย่างถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลในส่วนอื่นที่ต้องการจะศึกษาต่อไป

2. เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมบางรายในปัจจุบันนี้ ได้เลิกประกอบอาชีพการเพาะเห็ดหอมหรือหันไปเพาะเห็ดชนิดอื่น ๆ แทน ดังนั้นจึงควรหาสาเหตุของปัญหาของเกษตรกรกลุ่มนี้ และศึกษาข้อดี ข้อเสีย เปรียบเทียบระหว่างเห็ดหอมและเห็ดชนิดอื่น

3. ในการเพาะเห็ดหอมนั้น สายพันธุ์หรือหัวเชื้อที่ใช้มีความสำคัญมากในการเพาะ จึงควรมีการศึกษาสายพันธุ์ของเห็ดหอมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ หรือแต่ละพื้นที่ เพื่อลดปัญหาการเสียหายของผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงความต้องการของตลาด ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved